

ANKARA ŞEHİT İSMAİL KILIÇ POLİS MERKEZİ AMİRLİĞİ NEZARETHANELERİ ZİYARETİ RAPORU

Rapor No:

2023/22

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 04.07.2023 tarihli ve 2023/528 sayılı kararıyla oy birliği ile kabul edilmiştir.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iii
1. GİRİŞ.....	1
2. NEZARETHANELERDE YAPILAN TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER....	2
3. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER	6
3.1. <i>Değerlendirme</i>	6
3.2. <i>Merkez İdaresine Yönelik Tavsiyeler</i>	6

KISALTMALAR

AIÖK / CPT : Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi

BM : Birleşmiş Milletler

CMK : Ceza Muhakemesi Kanunu

cm. : Santimetre

OPCAT : İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya
Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol

para. : Paragraf

TIHEK : Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu

UÖM : Ulusal Önleme Mekanizması

1. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TIHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel olarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14.09.2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 yılında onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in 1'inci maddesine göre Protokolün amacı: *“bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır.”*
3. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (1) bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında yer almaktadır. Kanunun 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (k) bendine göre UÖM: *“İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi”* ifade etmektedir.
4. Suç işlediği şüphesi somut delillerin varlığı ile kuvvetle muhtemel olan kişinin kolluk kuvvetleri tarafından özgürlüğünden yoksun bırakılmasına ilişkin genel hükümler 04.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK)'nda yer almaktadır. CMK'nin 99'uncu maddesinde ise *“Gözaltına alınan kişilerin bulundurulacakları nezarethanelerin maddi koşulları, bu kişinin hangi görevlinin sorumluluğuna bırakılacağı, sağlık kontrolünün nasıl yapılacağı, gözaltı işlemlerine ilişkin kayıt ve defterlerin nasıl tutulacağı, gözaltına alınmanın başlangıcında ve bu tedbire son verildiğinde hangi tutanakların tutulacağı ve gözaltına alınan kişiye hangi belgelerin verileceği ile kolluk tarafından gerçekleştirilen yakalama işlemlerinin yürütülmesinde uyulacak kuralların yönetmelikle gösterileceği”* hükme bağlanmıştır.
5. 1.6.2005 tarihli ve 25832 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'nin 4'üncü maddesine göre nezarethaneler;

“şüpheli veya sanıkların haklarındaki işlemlerin tamamlanıp adli mercilere sevk edilinceye kadar bekletilmesi amacıyla yapılmış yerleri” ifade etmektedir.

6. 6701 sayılı Kanun’un 9’uncu maddesinin birinci fıkrasının (j) bendinde, Kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir.
7. Anılan görevin icrası kapsamında 02.12.2022 tarihinde Ankara İli Mamak İlçe Emniyet Müdürlüğü Şehit İsmail Kılıç Polis Merkezi Amirliği Nezarethanelerine¹ **habersiz** bir ziyaret gerçekleştirilmiştir. Ziyaret Heyetinde; ... ve TİHEK’in talebi üzerine Valilik tarafından görevlendirilen Doktor yer almıştır.
8. Ziyaret, Merkez İdaresi ile yapılan ön görüşme ile başlamıştır. Görüşmede; TİHEK Heyeti tarafından, TİHEK, ulusal önleme mekanizması, ziyaretin amacı ve yöntemine ilişkin bilgi verilmiştir. Heyetimiz, görevli personel tarafından Merkez İdaresi ve nezarethanelere ilişkin konularda bilgilendirilmiş, nezarethanede tutulan kişi olmaması nedeni ile alıkonulanlarla herhangi bir görüşme yapılmamış, ortak alanlar ile nezarethanelere ilişkin incelemelerde bulunulmuştur.
9. Bu rapor, 22.09.2022 tarihli ve 2022/662 sayılı Kurul kararı ve Başkanlık makamının 01.12.2022 tarihli ve 16569 sayılı olurlarına istinaden 02.12.2022 tarihinde, Ankara İli Mamak İlçe Emniyet Müdürlüğü Şehit İsmail Kılıç Polis Merkezi Amirliği Nezarethanelerine gerçekleştirilen izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

2. NEZARETHANELERDE YAPILAN TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

10. Merkez, Mamak İlçe Emniyet Müdürlüğü ile aynı yerleşkede bulunmakta olup -1 ve zemin katta hizmet vermektedir.
11. Nezarethanelerin bulunduğu zemin kat 830.55 m² ve -1. kat 842.62 m² olmak üzere Merkezin toplam kapalı alanı 1.673,17 m²’dir.
12. Merkezde engelli rampasının olduğu gözlemlenmiştir.
13. Tutulanların nezarethanelere suç türüne ve cinsiyete göre yerleştirildiği açıklanmıştır. Nezarethanelerin fazla sayıda tutulan olması ve bu sebeple yetersiz kalması durumunda

¹ Bundan sonra kısaca Merkez olarak ifade edilecektir.

Mamak İlçe Emniyet Müdürlüğüne bağlı diğer birimlerin nezarethanelerinin uygunluk durumuna göre kullanıldığı, uygun olmaması durumunda ise Ankara İl Emniyet Müdürlüğüne bağlı diğer birimlerin nezarethanelerinin kullanıldığı ifade edilmiştir.

- 14.** Faaliyete geçtiği 17.10.2022 tarihinden itibaren Merkezde; 143 erkek ve 14 kadın olmak üzere toplam 157 kişinin tutulduğu bilgisi edinilmiştir.
- 15.** Çocukların Merkez bünyesinde tutulmadığı; ilgili Cumhuriyet savcısından gerekli talimatların alınarak Ankara İl Emniyet Müdürlüğüne bağlı Çocuk Şube Müdürlüğü Birimlerine teslim edildiği öğrenilmiştir.
- 16.** Merkezde dört nezarethanelenin bulunduğu görülmüştür. Her nezarethanede bir kişinin tutulduğu bilgisi alınmıştır. Nezarethanelerin boyutu 270x280 cm, yükseklikleri 390 cm'dir. Merkez İdaresi tarafından nezarethane odalarından iki tanesinin kadınlara, iki tanesinin ise erkeklere tahsis edildiği bilgisi verilmiştir.
- 17.** Nezarethane odalarının duvarlarla ayrıldığı gözlemlenmiştir.
- 18.** Sekiz battaniye ve sekiz yastığın bulunduğu belirtilen Merkezde; dört battaniye ve dört yastığın aktif olarak kullanıldığı, dört battaniye ve dört yastığın ise yedek olarak muhafaza edildiği bilgisi verilmiştir. Battaniye ve yastıkların temiz olduğu gözlemlenmiştir.
- 19.** Ortak alanlar ile nezarethanelerin kalorifer ile ısındığı, ısınma ve havalandırmanın yeterli düzeyde olduğu gözlemlenmiştir.
- 20.** Aydınlatmanın hem nezarethane odalarındaki yaklaşık bir metre uzunlukta ve otuz cm genişlikteki parmaklı pencerelerle sağlanan doğal hem de koridordaki yapay ışıklandırma ile sağlandığı görülmüştür.
- 21.** Nezarethanelere ait iki tuvalet, iki lavabo, iki banyonun mevcut olduğu görülmüştür. Ziyaret Heyeti tarafından tuvalet, banyo ve lavaboların engellilerin kullanımına uygun olmadığı gözlemlenmiş ve konu Merkez İdaresine bildirilmiştir. Merkez İdaresi tarafından ziyaret sonrası söz konusu hususa ilişkin gerekli çalışmalar yapılacağı açıklanmıştır. Gerekli çalışmaların başlatılması hususuna ilişkin Merkez tarafından İnşaat Emlak Şube Müdürlüğüne gönderilen yazı ziyaret sonrasında Heyetimize iletilmiştir.
- 22.** Merkez İdaresi tarafından 24 saat sıcak suya erişim imkânının mevcut olduğu; ayrıca tuvalet, lavabo ve banyoların iki temizlik personeli tarafından günde üç kere temizlendiği ve malzemelerin günlük olarak kontrol edildiği ifade edilmiştir. Öte yandan Heyetimizce yapılan incelemede, Merkez tuvaletlerinde sıvı sabun ve peçetenin bulunmadığı gözlemlenmiştir.

23. Merkez İdaresi tarafından, Merkezin haftada iki gün Mamak Belediye Başkanlığı tarafından ilaçlandığı ifade edilmiştir.
24. Merkezde tutulanların yeme ve içme ihtiyaçlarının Ankara İl Emniyet Müdürlüğü Destek Hizmetler Şube Müdürlüğü tarafından sağlandığı belirtilmiştir.
25. Tutulanlara acil tıbbi müdahale gerektiren durumlarda bu konuda eğitim almış personel tarafından gerekli müdahalenin yapıldığı ve 112 Acil Çağrı Merkezinin aranarak alanında uzman personel talep edildiği bilgisi edinilmiştir.
26. Tutulanın bulaşıcı hastalığa sahip olması durumunda ilgili Cumhuriyet savcısının aranarak tutulanın hastaneye sevkini sağlandığı ve gerekli tıbbi müdahalenin yapıldığı ifade edilmiştir. Doktorlar tarafından ilgili sağlık kuruluşunda gözetim altında tutulmasına karar verilmesi halinde tutulanın hastaneye yatırıldığı; Merkezde tutulması gerektiğine karar verilmesi halinde ise sağında ve solunda bulunan nezarethaneler boş kalacak şekilde nezarethaneye alındığı bilgisi verilmiştir. Bu süreçte, tutulanın kullanacağı alanlarda tek kullanımlık malzemelerin temin edildiği, tutulanın nezarethaneden ayrılması üzerine kullandığı malzemelerin imha edildiği ifade edilmiştir.
27. Merkez İdaresi tarafından, nezarethaneye giriş aşamasında tutulanın hangi suçtan geldiğinin değerlendirildiği, tutanak tutulduğu, nezarethane defterine kaydının yapıldığı, eşyalarının emanet dolabına konulduğu, sağlık muayenesinin yapılarak hekim raporunun alındığı ve hakları konusunda bilgilendirmelerin yapıldığı açıklanmıştır. Ziyaret Heyeti tarafından nezarethane defteri kontrol edilmiş olup düzenli olarak kayıtların tutulduğu tespit edilmiştir.
28. Merkez İdaresi tarafından tutulana ait eşyaların tutulanın yanında kontrol edildiği, tutanak altına alınarak nezarethane defterine işlendiği ve kilitli emanet eşya dolabına konulduğu bilgisine ulaşılmıştır. Merkez İdaresi tarafından, tutulanın serbest bırakılması veya tutuklanması halinde eşyalarının tutanak ile tutulana teslim edildiği belirtilmiştir.
29. Merkez İdaresi tarafından tutulanların dilek, şikâyet, işkence ve kötü muamele iddialarını nezarethane sorumlusuna, grup amirlerine, polis merkezi amirine, Cumhuriyet savcısına veya Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER)'e iletebileceği bilgisi verilmiştir.
30. Merkezde, tutulanın dilek, istek veya şikâyetinde bulunması halinde gerekli incelemelerin yapıldığı, ihmal veya suç unsuru tespit edilmesi halinde adli ve idari merciler tarafından gerekli işlemlerin gerçekleştirildiği bilgisi edinilmiştir. Son bir yıl içerisinde Merkezde yazılı veya sözlü olarak dilek, istek veya şikâyetinde bulunan tutulanın olmadığı ifade edilmiştir.

- 31.** Tutulananın sürekli ilaç kullanması ve bu durumu bildirmesi halinde, tutulananın ilaçlarının sağlık muayenesini yapan doktorun talimatları doğrultusunda nezarethanede görevli personelin gözetiminde kullanıldığı, ilacın olmaması veya eksik olması halinde reçete yazılarak ilacın temin edildiği bilgisi edinilmiştir.
- 32.** Merkezde bir müdafî görüşme odası ve iki ifade alma odası mevcut olduğu gözlemlenmiştir.
- 33.** Nezarethanelerde Sanık Hakları Formu ve Nezarethane Kurallarının mevcut olduğu görülmüş olup Sanık Hakları Formu ve Nezarethane Kuralları dışında tutulanları bilgilendirici broşür veya kitapçık gibi herhangi bir materyalin bulunmadığı tespit edilmiştir.
- 34.** Merkezde tutulanların Pol-Net 4 Sistemi ile kayıt altına alındığı belirtilmiştir. Nezarethane sorumlusu ve birim amiri tarafından Sistemde bulunan gözaltı ve nezarethane modülü ile nezarethane defterinin günlük olarak kontrol edilerek imzalandığı ve Sistemin Cumhuriyet savcısı tarafından kontrol edildiği açıklanmıştır.
- 35.** Merkezde iki kayıt cihazı ve bu kayıt cihazlarına bağlı gece görüşü özelliğine sahip 40 güvenlik kamerasının bulunduğu ve kayıtların 60 gün süre ile saklandığı belirtilmiştir. Ayrıca, nezarethanede herhangi bir problemin yaşanması halinde söz konusu kayıtların herhangi bir süre sınırlaması olmadan saklandığı açıklanmıştır. Ziyaret Heyeti tarafından kameralar kayıt esnasında kontrol edilmiş olup kamera ekipmanlarının yeni olduğu ve nezarethane bölümlerinin net bir şekilde kayıt altına alındığı görülmüştür.
- 36.** Merkezde jeneratör bulunmakla birlikte teknik nedenlerle kamera kayıtlarında aksaklık yaşanma ihtimali halinde Ankara İl Emniyet Müdürlüğüne bağlı Bilgi Teknolojileri ve Haberleşme Şube Müdürlüğü bünyesinde bulunan 24 saat esasına göre çalışan teknik birim ile görüşüldüğü ve sorunun çözüldüğü açıklanmıştır.
- 37.** Merkez İdaresi tarafından tutulanların görevli personeli tarafından güvenlik kameraları ile sürekli kontrol edildiği ve ilgili personelin gözetimde bulunduğu belirtilmiş ancak nezarethanelerde tutulanların erişebileceği acil çağrı butonu gibi bir sistemin olmadığı tespit edilmiştir.
- 38.** Merkez İdaresi tarafından, Merkezde toplam 83 personelin görev yaptığı açıklanmıştır. Personelden 31'i erkek ve biri kadın olmak üzere toplam 32'sinin çarşı ve mahalle bekçisi sınıfında; 45'i erkek ve 6'sı kadın olmak üzere toplam 51'inin ise emniyet hizmetleri sınıfında bulunduğu ifade edilmiştir.

39. Merkezde, psikolog ve tercüman bulunmama ile birlikte tutulana talebi halinde, Ankara Adli Yargı İlk Derece Mahkemesi Adalet Komisyonu Başkanlığınca yayınlanan liste doğrultusunda, tutulana psikolog ve tercüman desteği sağlandığı açıklanmıştır.
40. Merkez personeline; CMK, Kabahatler Kanunu, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, insan hakları, sanık hakları ve iletişim becerileri, polis-halk ilişkileri eğitimlerinin verildiği öğrenilmiştir.

3. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

3.1. Değerlendirme

41. TIHEK'in UÖM kapsamında yürüttüğü faaliyetlerinin temeli ziyaret edilen kurumlarla pozitif yönde geliştirilecek iletişim doğrultusunda işbirliği esasına dayanmaktadır. Merkez tarafından, Ziyaret Heyetinin bütün bölümlere bekletilmeksizin erişimi sağlanmış, gerekli bilgi ve belgelere erişim vakitlice sağlanmıştır. Bu çerçevede, İdarenin ziyaret esnasında gösterdiği işbirliğine açık tutumları ziyaret Heyetimiz tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.

3.2. Merkez İdaresine Yönelik Tavsiyeler

42. Merkez tuvaletlerine sıvı sabun, peçete gibi hijyen malzemelerinin temin edilmesi,
43. Her ne kadar Merkez İdaresi tarafından talep doğrultusunda tutulanlara bilgilendirme yapıldığı ifade edilse de Sanık Hakları Formu ve Nezarethane Talimatnamesi dışında tutulanları bilgilendirici broşür, kitapçık gibi materyallerin edinilmesi ve görünür yerlere asılması,
44. AİÖK'nin "*Polis nezaretindeki kişilerin her zaman nezaret görevlileriyle kolayca temasa geçebilecek durumda olmasını sağlamak için gerekli önlemler alınmalıdır. AİÖK heyetleri bazen, polis hücrelerinin polis memurlarının normalde bulunduğu ofislerden veya masalardan uzak olduğunu ve gözaltındaki kişilerin polis memurlarının dikkatini çekebilecekleri herhangi bir imkâna (örneğin çağrı sistemi) sahip olmadığını gözlemlemiştir. Bu şartlar altında, çeşitli olaylara (gözaltındaki tutulular arasında şiddet, intihar girişimi, yangın, vs.) zamanında yanıt verilememesi olasılığı oldukça yüksektir.*"² tavsiyesi uyarınca; tutulanların odalarında herhangi bir çağrı sisteminin bulunmadığının tespit edilmesi nedeniyle, nezarethanelerde tutulanların erişebileceği acil çağrı butonu gibi bir çağrı sisteminin oluşturulması,

² AİÖK Standartları, CPT/Inf(2002)15-part, para. 48.

45. Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi (AİÖK)'nin “Şüphelilerin sorgulanması, tatminkâr bir biçimde yapılabilmesi için özel eğitim gerektiren ve uzmanların yapması gereken bir iştir. İlk olarak ve özellikle, sorgulamanın amacının tam olarak ne olduğu kesin olarak belirlenmelidir; amaç, sorgulamayı yapan memurların gözünde suçlu olduğu varsayılan bir kişinin itiraf etmesini sağlamak değil, incelenmekte olan konu hakkında gerçekleri öğrenmek için doğru ve güvenilir bilgilere ulaşmak olmalıdır. Şüphelilerin sorgulanması sırasında uygulanacak davranış kurallarının belirlenmesi, kolluk kuvvetlerinin uygun eğitimi almasına ek olarak, yukarıda belirtilen amaca uymalarını çok kolaylaştıracaktır.”³ tavsiyesi uyarınca; Merkezde görev yapan personelin hizmet içi eğitim müfredatına “tutulanlara ve özellikle hassas gruplara yönelik muamele” ile “BM'nin İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Küçültücü Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi (İstanbul Protokolü)” dahil olmak üzere işkence ve kötü muameleyi inceleme ve belgelendirme konularının dâhil edilmesi,

hususları tavsiye edilmektedir.

³ AİÖK Standartları, CPT/Inf(2002)15-part, para. 34.